

תנאי החתימה.

באוסטריה־אונגריה: לשנה: 10.50 קראנען, לחצי שנה: 5.25 קראנען, לרבע שנה: 2.70 קראנען.

ברוסיה: לשנה: 4 רו״כ, לחצי שנה: 2 רו״כ, לרבע שנה: 1 רו״כ.

בשאר ארצות: באשכנז לשנה: 9 מארק. באנגליה לשנה: 8 שילינג, בשאר ארצות לשנה: 11 פרנק, בארץ ישראל לשנה: 10 פרנק.

החותמים לשנה שלמה יקבלו בסוף השנה תשורה יפה חנם.

דמי החתימה יוכלו לשלם גם לשעורין: 2 רובל בעת החתימה, ושני הרובל הנותרים בראשית הרבע השני (ובשאר ארצות בכסף המדינה לפי הקורס).

מחי׳ כל נומר 10 קאפ׳, 25 העללער.

בעד חלוף האדריסה 20 קאפ.

מחיר מודעות: בעד כל שורה קטנה פטיט 38 ה׳, 15 ק׳.

עם „הפדגוג" או עם „הנעורים":

באוסטריה־אונגריה: לשנה: 15.50 קראנען, לחצי שנה: 7.75 קראנען, לרבע שנה 3.90 קראנען.

ברוסיה: לשנה: 6 רו״כ, לחצי שנה: 3 רו״כ, לרבע שנה 1.50.

בשאר ארצות: באשכנז לשנה: 13 מארק, באנגליה לשנה: 12 שיללינג, בשאר ארצות לשנה: 17 פרנק, בארץ ישראל לשנה: 16 פרנק

עם „הפדגוג" ו„הנעורים":

באוסטריה־אונגריה: לשנה: 21 קראנען, לחצי שנה: 10.50 קראנען, לרבע שנה: 5.25 קראנען.

ברוסיה: לשנה: 8 רובל, לחצי שנה: 4 רובל, לרבע שנה: 2 רובל.

בשאר ארצות: באשכנז לשנה: 18 מארק, באנגליה לשנה: 16 שיללינג, ביתר הארצות לשנה: 22 פרנק, בארץ ישראל לשנה: 20 פרנק. וכן לחצי ולרבע שנה בערך.

קראקוי, יום ב׳, ל׳ סיון תרס״ד. גליון לה. Krakau, 13 Juni (31 Mai) 1904.

הננו מתכבדים להזכיר את מנויי ה„עולם קטן" כי עם הגליון הבא, נו׳ 39 יתם הרבע הזה, השלישי, לשנת תרס״ד, ואלה שתכלה חתימתם עם כלות הרבע הזה יואילו להזדרז ולחדש את חתימתם, לבל תהיה הפסקה במשלוח הגליונות אליהם. המחדשים את חתימתם יואילו לשלוח אלינו את האדריסה הנדפסת שלהם או להודיענו את המספר שעל אדריסתם בדיוק.

המו״ל.

מִיכָאֵל וְסוּסָתוֹ.

מַהֲרִי, דַּהֲרִי, סוּסָתִי הַנָּאָה,
אֶל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל נִסָּעָה.

שָׁם תִּפְרַח שׁוֹשַׁנָּה וְאַשְׁכְּלוֹת־עֲנָבִים
וְיִמָּלְאוּ דַּם־עֵנָב [1] הַיְקָבִים.

נָחוּשָׁה, פֶּן יִבְּלוּ הַפְּרָחִים הַנָּאִים,
פֶּן יֶחְמַץ הַיַּיִן הַנָּעִים.

טְרַלְלַה! טְרַל־לַה! נָסֹעַ וְדַהֵר,
אֶל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל נְמַהֵר.

הוֹ, פַּנּוּ הַדֶּרֶךְ! אָנֹכִי, מִיכָאֵל,
נוֹסֵעַ אֶל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל.

אַהֲרֹן לִיבּוּשִׁיצְקִי.

---

[1] יֵין אָדֹם כַּדָּם.

יַלְדֵי הַחֻרְבָּן.

(אַגָּדָה).

בַּיָּמִים אֲשֶׁר נִלְחֲמוּ הָרוֹמָאִים עִם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל הָיָה הַדָּבָר.

הַמִּלְחָמָה נָטְשָׁה בֵּין שְׁתֵּי הַמַּעֲרָכוֹת, וַיִּפָּרְדוּ מֵעַל הַמַּחֲנוֹת שְׁנֵי פְּקִידִים: פְּקִיד רוֹמָאִי וּשְׁמוֹ טִבֶּרְיוּס, וּפָקִיד יְהוּדִי וּשְׁמוֹ בֹּעַז וַיֵּאָבְקוּ אִישׁ עִם רֵעֵהוּ. שְׁנֵיהֶם הָיוּ גִּבּוֹרִים, עַזֵּי נֶפֶשׁ; אִישׁ־אִישׁ מֵהֶם נִלְחַם עַל כְּבוֹד דִּגְלוֹ וְעַל עַמּוֹ.—

נִשְׁבְּרוּ הַחֲנִיתוֹת בִּידֵי שְׁנֵיהֶם, וַיִּשְׁלְפוּ אֶת חַרְבוֹתֵיהֶם וַיְחַדְּשׁוּ אֶת הַמִּלְחָמָה.

הַחֲרָבוֹת הַלְּטוּשׁוֹת עוֹפְפוּ מֵעַל לְרָאשֵׁי הַלּוֹחֲמִים כְּפַרְפְּרֵי הָאָבִיב מִסָּבִיב לַנֵּר, וְלֹא יָכְלוּ לָגַעַת אִישׁ בְּרֵעֵהוּ, עַד אֲשֶׁר פָּגְעָה חֶרֶב בְּחֶרֶב וַתִּשָּׁבַרְנָה.

נִשְׁבְּרוּ הַחֲרָבוֹת וַיַּשְׁלִיכוּ שְׁנֵיהֶם אֶת נִצְּבֵי חַרְבוֹתָם מִידֵיהֶם. וַיִּפֹּל אִישׁ עַל רֵעֵהוּ וַתִּתְלַכַּדְנָה הַזְּרוֹעוֹת וַתִּשְׁתַּלַּבְנָה הַיָּדַיִם; וְלֵב—לְלֵב, פָּנִים — אֶל פָּנִים, וְעַיִן — בְּעָיִן.

אִישׁ־אִישׁ מֵהֶם חָשׁ עַל חָזֵהוּ אֶת דְּפִיקַת לֵב רֵעֵהוּ הַהוֹמֶה וְרוֹתֵחַ בְּשִׂנְאָה, בִּשְׁאִיפַת נָקָם וְצָמָא לְדָם. —

—הִכָּנַע!—קָרָא אִישׁ־אִישׁ מֵהֶם אֶל רֵעֵהוּ בְּקוֹל מְצַוֶּה- וּבְרֶגַע אֶחָד.

—הַכְרִיעֵנִי וְאֶכָּנֵעַ! — עָנוּ שְׁנֵיהֶם כִּמְעַט בְּרֶגַע אֶחָד.

הִתְגַּבֵּר בֹּעַז עַל טִבֶּרְיוּס; לְחָצֵהוּ הֵיטֵב בִּזְרוֹעוֹתָיו וַיִּשָּׁבֵר צַלְעוֹת טִבֶּרְיוּס.

רָאָה טִבֶּרְיוּס, כִּי קָרַב קִצּוֹ — וַיּוֹשֶׁט אֶת יָדוֹ לְבֹעַז וַיִּלְחָצֶנָּה בְּאַהֲבָה וְכָבוֹד, וַיֹּאמַר: „בָּרוּךְ אַתָּה לְעַמְּךָ וּלְדִגְלְךָ, גִּבּוֹר יִשְׂרָאֵל! הֲיוֹדֵעַ אַתָּה אֶת מִי הִכְרַעְתָּ? אֶת הַגִּבּוֹר הַגָּדוֹל בָּרוֹמָאִים — וְאֶת הָאִישׁ הַנֶּאֱמָן לְאַרְצוֹ וּלְעַמּוֹ מִכֹּל אֶזְרְחֵי רוֹמָא אִלּוּ הָיוּ בְּמַחֲנֵה יִשְׂרָאֵל עֲשָׂרָה גִּבּוֹרִים

כָּמוֹךָ לֹא הָיְתָה תְּקוּמָה לָרוֹמָאִים מִפְּנֵי יִשְׂרָאֵל; וְאִלּוּ הָיוּ עֲשָׂרָה נֶאֱמָנִים לְאַרְצָם בֵּין הָרוֹמָאִים כָּמוֹנִי, כִּי עַתָּה כְּבָר כָּבְשׁוּ אֶת יְרוּשָׁלָיִם; וְאוּלָם דַּע לְךָ, גִּבּוֹר נִכְבָּד: כְּחַיָּל רוֹמָאִי אֲנִי אוֹיִבְךָ הַגָּדוֹל יוֹתֵר מִכָּל הָרוֹמָאִים! אַךְ כְּאָדָם הִנְנִי אֹהַבְךָ וּמְכַבְּדְךָ. אָח אַתָּה לִי בִּגְבוּרָה, וּבְאַהֲבָה לְאֶרֶץ מוֹלֶדֶת. וְעַתָּה הִנְנִי מֵת. לְגוּפִי אַל תִּדְאָג: יֹאכְלוּהוּ עוֹף הַשָּׁמַיִם וְחַיַּת הַשָּׂדֶה, כִּי זֶה חֶלְקָם בְּמִלְחֲמוֹת הָאָדָם בָּאָדָם; לְבִגְדֵי הַשִּׁרְיוֹן וְאוֹתוֹת הַכָּבוֹד שֶׁעָלַי אַל תִּדְאָג: אִם נָפַל טִבֶּרְיוּס, אֵין בְּגָדָיו וְאוֹתוֹת כְּבוֹדוֹ לְכָבוֹד, אוֹת קָלוֹן הֵם. אַךְ בַּקָּשָׁה אַחַת יֵשׁ לִי אֵלֶיךָ: שָׁם, מֵעֵבֶר לָהָר – מַהֲלַךְ שְׁלֹשָׁה יָמִים מִזֶּה מִשְׂתָּרֵעַ כְּפַר בָּעֵמֶק. שָׁם עַל יַד נַחַל שׁוֹבֵב וַעֲלֵיו בֵּין עֵצִים רַעֲנַנִּים וְשׁוֹשַׁנִּים פּוֹרְחוֹת, עוֹמֵד אַרְמוֹן גָּדוֹל וָרָם – וּבוֹ יוֹשֶׁבֶת אִשְׁתִּי וּשְׁלֹשֶׁת בָּנַי. אֵינִי רוֹצֶה שֶׁיִּגָּדְלוּ בֵּין רוֹמָאִים בּוֹגְדִים וּקְטַנֵּי נֶפֶשׁ. הַשְׁבָּעָה לִּי בִּכְבוֹד גִּבּוֹרִים, שֶׁתֵּלֵךְ שָׁמָּה וְתַאַסְפֵם אֶל בֵּיתְךָ, וּתְלַמְּדֵם לִהְיוֹת בְּנֵי טִבֶּרְיוּס בִּגְבוּרָה, בְּאֹמֶץ רוּחַ וּבְאַהֲבָה לְאֶרֶץ מוֹלֶדֶת! רְאֵה אָחִיךָ הַשָּׁבוּי מְבַקֵּשׁ זֹאת מִמְּךָ בִּרְגָעָיו הָאַחֲרוֹנִים.

נָפַל בֹּעַז עַל פָּנָיו וַיִּשָּׁקֵהוּ; וּשְׁתֵּי דְמָעוֹת רוֹתְחוֹת נָשְׁרוּ מֵעֵינָיו עַל פְּנֵי טִבֶּרְיוּס, שֶׁהֵחֵלּוּ לְהִתְקָרֵר בְּקְרִירוּת הַמָּוֶת.

– לֹא שָׁבוּי אַתָּה–קָרָא בְּרֶגֶשׁ–שָׁבוּי הוּא רַק זֶה, שֶׁנִּכְנַע לִפְנֵי אוֹיְבוֹ, כִּי חָס עַל חַיָּיו יוֹתֵר מֵעַל כְּבוֹד עַמּוֹ. אוֹהֵב נִכְבָּד, אָח וָרֵעַ אַתָּה לִי, בְּאַהֲבַת אַחִים וּבִכְבוֹד גִּבּוֹרִים נִשְׁבַּעְתִּי שֶׁאֲמַלֵּא אֶת בַּקָּשָׁתְךָ.

וְטִבֶּרְיוּס לֹא שָׁמַע עוֹד אֶת דִּבְרֵי בֹּעַז הָאַחֲרוֹנִים. בַּת-צְחוֹק קָפְאָה עַל פָּנָיו, וְנִשְׁמָתוֹ יָצְאָה וְהִתְעוֹפְפָה לַמָּרוֹם בֵּין אַלְפֵי נְשָׁמוֹת עֲלוּבוֹת וַעֲלִיזוֹת, שֶׁפָּרְחוּ יַחַד בָּאֲוִיר: נִשְׁמוֹת הַחַיָּלִים, שֶׁמֵּתוּ בַּיּוֹם הַהוּא מִשְּׁתֵּי הַמַּחֲנוֹת. שָׁם נִפְרְדוּ וְעָלוּ לָרָקִיעַ, אִישׁ–בְּשַׁעֲרוֹ. –

בֹּעַז שָׁמַר אֶת הַבְטָחָתוֹ, וַיָּבֵא אֶת הָאַלְמָנָה הָרוֹמָאִית וְאֶת שְׁלֹשֶׁת בָּנֶיהָ אֶל בֵּיתוֹ בְּכָבוֹד גָּדוֹל.

בַּמִּלְחָמָה הַהִיא נִצְּחוּ הַיְּהוּדִים אֶת הָרוֹמָאִים וַתִּשְׁקֹט הָאָרֶץ שָׁנִים מִסְפָּר.

וּבֹעַז כִּבֵּד מְאֹד אֶת אַלְמְנַת טִבֶּרְיוּס וְחָנַךְ אֶת בָּנֶיהָ יַחַד עִם בָּנָיו.

לְפִילִדּוּס הַבְּכוֹר מָלְאוּ אָז שְׁבַע-עֶשְׂרֵה שָׁנָה. מַקְדּוּס וַעֲתִינוּס הָיוּ בְּנֵי שְׁמוֹנֶה וְתֵשַׁע שָׁנִים. –

וּלְבֹעַז–שְׁנֵי בָנִים קְטַנִּים: שֵׁם הָאֶחָד–מָכִיר וְשֵׁם הַשֵּׁנִי–עָתְנִיאֵל.

וַיִּלְמְדוּ הַבָּנִים יַחַד, וַיַּצְלִיחוּ בְּכָל לִמּוּד וּמַדָּע; וְגַם אֶת הַדִּבּוּר הָעִבְרִי סִגְּלוּ לָהֶם מַהֵר. רַק הֲבָרָה אַחַת עִבְרִית לֹא יָכְלוּ לְבַטֵּא, הִיא הֲבָרַת הַ„יוּד", שֶׁהָיְתָה קָשָׁה עַל כָּל הָרוֹמָאִים.

וְהָיָה בְּשִׁבְתָּם בַּחֶדֶר לִפְנֵי רַבָּם יַחַד עִם נְעָרִים עִבְרִים – וְשָׁאַל הָרַבִּי אֶת מַקְדּוּס לֵאמֹר: „מַקְדּוּס, הֲיוֹדֵעַ אַתָּה אֶת פִּרְקְךָ?"

וְחָפֵץ מַקְדּוּס לַעֲנוֹת: „כֵּן, יוֹדֵעַ אָנִי!" וְעָנָה: „כֵּן, וֹ'וֹדֵעַ אָנִי!" כִּי כֵן הָיוּ מְבַטְּאִים ו' בִּמְקוֹם י'.

וְצָחֲקוּ הַנְּעָרִים, וְגָעַר בָּם הָרַבִּי, וְהֵעִיר לַמּוּסָר אֶת אָזְנָם, שֶׁלֹּא נָכוֹן לַנַּעַר לְהַלְבִּין אֶת פְּנֵי חֲבֵרוֹ וְלִצְחֹק עַל כָּל מוּם וְחִסָּרוֹן שֶׁיֵּשׁ בּוֹ; וְהַתּוֹרָה אָמְרָה: „וַאֲהַבְתֶּם אֶת הַגֵּר".

וְאוּלָם הַיְלָדִים הַתְּמִימִים לֹא הֵבִינוּ מָה חָפֵץ מֵהֶם הָרַבִּי? הֲכִי לְהַלְבִּין אֶת פְּנֵי מַקְדּוּס הֵם מִתְכַּוְּנִים?! צוֹחֲקִים הֵם רַק מִפְּנֵי שֶׁהַדָּבָר מְגֻחָךְ לִשְׁמֹעַ „וֹ'וֹדֵעַ" בִּמְקוֹם „יוֹדֵעַ"; וַהֲלֹא גַּם מַקְדּוּס וְגַם עֲתִינוּס צוֹחֲקִים עִמָּם יַחַד.

וְרַבִּים מִן הַתַּלְמִידִים הַקְּטַנִּים הָיוּ מְבִיאִים לַעֲתִינוּס וּמַקְדּוּס מִגְדָּנוֹת וּמַמְתַּקִּים, וְאָמְרוּ לָהֶם: „הֵא לָכֶם עֲשֶׂרֶת תְּמָרִים, וּבִלְבַד שֶׁתֹּאמְרוּ „יְהוּדִי"!"

„וֹ'וּדִי" הָיוּ שְׁנֵיהֶם קוֹרְאִים בַּחֲטִיפָה וְלוֹקְחִים אֶת הַתְּמָרִים בִּשְׂכָרָם.

וְצָחֲקוּ כָּל הַנְּעָרִים; כִּי יַלְדֵי יְרוּשָׁלַיִם הָיוּ צַחְקָנִים גְּדוֹלִים; וּמִלְּבַד זֹאת הָיוּ מִתְגָּאִים בִּשְׂפָתָם הַיָּפָה וְהַנְּעִימָה, וְהָיוּ לוֹעֲגִים לְכָל מִי שֶׁלֹּא יָדַע לְדַבֵּר בָּהּ כֵּן. אַל יַחְשֹׁב לָהֶם אֱלֹהִים דָּבָר זֶה לְעָוֹן!

וְהָרוֹמָאִים הַקְּטַנִּים שָׁמְעוּ אֶת חַבְרֵיהֶם הָעִבְרִים צוֹחֲקִים וַיֹּאמְרוּ בִּלְבָבָם: „אֵין זֹאת כִּי אִם הַמִּלָּה „וֹ'וּדִי" הִיא מִלָּה שֶׁל גְּנַאי, שֶׁלֹּא נָאֶה לַיֶּלֶד לְהַעֲלוֹתָהּ עַל שְׂפָתָיו. וַיִּהְיוּ נִמְנָעִים מְאֹד מִלְּהַזְכִּיר שֵׁם „וֹ'וּדִי" בְּפִיהֶם. –

וְאֶת פִילִדּוּס חָנַךְ בֹּעַז – חִנּוּךְ גִּבּוֹרִים, וַיִּפַּח בּוֹ רוּחַ גְּבוּרָה וְאֹמֶץ לֵב, וַיְלַמְּדֵהוּ לֶאֱהֹב אֶת עַמּוֹ וְאֶת אֶרֶץ מוֹלַדְתּוֹ בְּעֵת מִלְחָמָה, וְאֶת כָּל אָדָם – בְּעֵת שָׁלוֹם.

וְהָרוֹמָאִים נִרְפְּאוּ מִן הַמַּכּוֹת אֲשֶׁר הֻכּוּ בִּידֵי הַיְּהוּדִים; וּכַעֲבֹר שָׁלֹשׁ שָׁנִים אָסְפוּ חַיִל רַב כָּאַרְבֶּה וַיֵּלְכוּ לָצוּר עַל יְרוּשָׁלָיִם.

אָז הִתְאַסְּפוּ גִּבּוֹרֵי יְהוּדָה לְבַצֵּר אֶת הַחוֹמָה וּלְהָכִין מָזוֹן לִימֵי הַמָּצוֹר. אַךְ בֹּעַז וְעוֹד מְתֵי מִסְפָּר גִּבּוֹרִים מִבְּנֵי יְהוּדָה אָמְרוּ: חֶרְפָּה הִיא לָנוּ לְהֵחָבֵא תַּחַת גֶּדֶר אֲבָנִים כְּעַכְבָּרִים וְכַעֲטַלֵּפִים! נֵצֵא לִקְרָאתָם וְנַפְסִיק לָהֶם אֶת הַדֶּרֶךְ לְבַל יִגְּשׁוּ אֶל הַחוֹמָה!"

וְלֹא שָׁמְעוּ צִבְאוֹת יְהוּדָה לַעֲצַת בֹּעַז, וַיְבַצְּרוּ אֶת הַחוֹמָה; וּבֹעַז וְרֵעָיו יָצְאוּ וּבָנוּ לָהֶם בָּתִּים מִחוּץ לַחוֹמָה, וַיֵּשְׁבוּ שָׁם נְכוֹנִים בְּכָל רֶגַע לִפְגֹּשׁ אֶת הָאוֹיֵב בְּחַרְבָּם הַקָּשָׁה. –

וּפִילִדּוּס אָהַב מְאֹד אֶת בֹּעַז מֵיטִיבוֹ, אֶת אַנְשֵׁי בֵיתוֹ וְאֶת כָּל הַיְּהוּדִים, כִּי רָאָה, שֶׁהֵם עַם אוֹהֵב חֶסֶד, מְקָרֵב גֵּרִים וּמִתְהַלֵּךְ אִתָּם בְּאַחֲוָה – וַיֹּאמֶר בְּלִבּוֹ: עַתָּה בָּאָה

העת לגמל להם על חסדם אתי. אצא גם אני במערכות הצבא להגן על ירושלים!" —

ויגד את חפצו לבעו.

הסתכל בו בעז בתחנונים ואמר:

„ברוך אתה, ידידי הצעיר, לאלהים, אשר נטע בך לב רגש ומכיר טובה לעם מטיבו; אבל דע לך, כי לא נאה לבן טבריום להרים יד על אחיו בני עמו! הלא למדתיך: המלחמה אינה בין אדם לאדם, כי בין עם לעם! ואתה הלא רומי אתה: ואולם אם צמא אתה לפעלות, ואם חפץ אתה להביא לנו עזרה, הא לך עבודה הראויה לך: בין כל גדודי צבאנו יש גדוד העובד לא בחרב ולא בחנית, כי בסמים ותחבשות. גדוד „גלעד" הוא המביא ישע לפצועי המלחמה, היהודים והרומאים יחד; ואתה הלא למדת תורת הרפואה ומלאכת החבוש. בא ועבד בגדוד הגלעד. ובחיי נשבעתי לך, שעבודתך גדולה מעבודתי: אני נלחם באויב עמו ואתה — באויב האדם — במות!"

נכלם פילדוס הצעיר, כי מצא את דברי מיטיבו נכונים, ובו ביום נמנה בגדוד הגלעד; ולפני הפרדם נפלו איש על צואר רעהו בנשיקות חמות, ובעז אמר:

„הנה אני יוצא היום למלחמה. יכול היות כי ביום מחר תורה סמים ותשים תחבשת על פצעי, ואולי חפץ אלהים, שאפל במלחמה — והתנחלתם בנחלתי חלק כחלק: אתה, שני אחיך ושני בני, מלבד שני החלקים אשר תתנו לשתי האלמנות, וחלק אחד יתר ינתן למכיר בני הבכור, חלק המגיע לו במשפט הבכורה". —

„ושם בעולם הנשמות, אם יש שערים מגן עדן של אמה אחת לגן עדן של אמה אחרת, אפגש את טבריום אביך בזרועות פתוחות, ואמר לו: „אחי! מלאתי את חובתי!"

ויפרדו שני האנשים הטובים איש מעל רעהו וילכו איש אל גדודו.

(סוף יבא).

יהודה שטינברג.

מעשה ביוסיסי הקטן.

(ספור).

I.

ימי עצב ושממון באו ליוסיסי הקטן עם בא הסתו. עם עבר הקיץ אבד לו ידידו צפציף הנחמד.

נעלם ואיננו.

וצפציף היה חברו היחיד והנאמן של יוסיסי. יחיד היה יוסיסי להוריו אשר אהבוהו מאד — לא היה לו לא אח ולא אחות להשתעשע עמהם. רק אומנת זקנה, בעלת פנים קמוטים ועינים חומות ושקועות, היה לו, אשר לא נגרעה עינה ממנו ותלוהו בכל דרכיו. והאומנת הזאת היתה קפדנית גדולה ולא נתנתו להתרועע עם „ילדים זרים", פן יתחבר לרעים, ועל כן היה בודד תמיד בלי רע וחבר.

ויוסיסי הקטן היה ילד־רעים מטבעו, ובדידותו היתה עליו למשא. הוא השתוקק מאד לצחק עם בני גילו, לבלות בחברה עליזה את שעותיו הפנויות מאכילה וטיול; בראותו בעד החלון ילדים מצחקים בצחוק „המתחבואים" או „הסוסים", נכסף מאד להלות אליהם - אך מצות אומנתו חזקה עליו מאד לבל יצחק עם ילדי הרחוב — ויוסיסי ילד ישר, אשר לא ימרה את פי הגדולים ממנו.

ובין כה וכה באו ימי הקיץ הארכים, וישיבתו כלוא לבדד בחדרו קשתה עליו מאד. בבקר בבקר אחרי הארחה היה אמנם מבלה את עתו בטיול עם אומנתו — אבל אחרי הצהרים לא ידע מה לעשות בחצי היום הארך אשר נותר עוד. בבית שלטה אז שנת הצהרים. האב היה הולך לעסקיו, האם היתה פורשת לחדר משכבה להנפש מעמל היום, והאומנת הזקנה היתה מנמנמת בכל מקום שאירע לה לשבת, ותשמע קול נחרה מוזרה, אשר התבולל בזמזום הזבובים על שמשות החלון.—וברגעים כאלה העיקה הבדידות על יוסיסי, שלא הסכין לישון ביום, — דומה, שכל מה שהיה לו היה נותן אז בעד איזו „חברותה" נעימה.

אולם לאחרונה נמצא לו רע כחפצו — זה היה אותו צפציף הנזכר למעלה.

צפציף זה גר עם אמו בקן אשר מעל חדרו של יוסיסי. פעם אחת, בשעת אחרי־הצהרים המעציבה, עמד יוסיסי על יד חלון חדרו הפתוח ויבט החוצה, כדרכו, בגעגועים רבים על רע טוב — והנה קול נעים ורך מאד קורא שלום לו. יוסיסי נושא את עיניו בשמחה ובתמהון גם יחד לראות את הנפש הערה הנמצאת בקרבתו ותפצה בחברתו — והנה אפרוח קטן

מאד, אשר הוציא את ראשו מפתח הקן מצפצף לו את ברכת שלומו.

יוסיסי שאל בשמחה לשם החבר הקטן הקורא לו.

— צפציף, — ענהו האפרוח בקול עלז.

— יוסיסי, — קרא הילד בשמו אף הוא, כנהוג.

וביניהם החלה שיחה ארכה על אדות ענינים שונים מחיי הילדים ומחיי האפרוחים; הם דברו גם על האור והעננים, על פחד הרעמים בקיץ ועל משחקים שונים. בהמשך השיחה ספר צפציף לילד, כי גם הוא יחיד לאמו וגם הוא יושב בדד עצוב ומשומם בעת הצהרים, כי אז תצא אמו לשחר לטרף והוא נשאר לבדו בקן. יוסיסי אמר לו, כי נכון הוא בכל-לבו להשתעשע עמו בשעת הצהרים העצובה.

ויוסיסי שמר את הבטחתו, ומדי יום ביומו אך כלתה סעדת הצהרים, בא יוסיסי אל החלון, וצפציף עמד כבר לעמתו בפתח הקן, והיו מצחקים ומשתעשעים יחדו. ביחוד התענגו על צחוק „המחבואים". פעם היה צפציף מכניס את ראשו בקן ומסתתר, ועיני יוסיסי משוטטות פה ושם ומבקשות אותו לשוא; ופעם היה יוסיסי מסתתר מאחורי משקוף החלון וצפציף מבקשו — וכשנפגשו מבטיהם היה יוסיסי צוחק מרב ענג וחברו צפצף בקולו הנעים.

לסוף היה צפציף בא ויושב לפני חברו על סף החלון. אז לא היתה קץ לשמחת החברים הקטנים האלה. יוסיסי היה מהלך עם צפציף את מגדנותיו, אשר קבל יום יום מהוריו, וצפציף היה משורר לו משירי אמו הנעימים — ושניהם לא היו מרגישים, כי עבר כבר חצי היום וינטו צללי ערב.

כה התרועעו יוסיסי וצפציף ויכרתו שניהם ברית אחים. וגם האומנת הקפדנית לא הפרה את הברית הזאת. כי אמנם היה היה צפציף רע טוב ליוסיסי. הוא היה יפה תאר מאד; עינים היו לו שחורות ומקור לו קצר וקול לו מתוק, ולבושו הדר, כלו נוצות דקות ומבהיקות כמשי, חציין שחורות לצד הגב, וחציין לבנות ממול הכרס ולמטה, כאשר תלבשנה הסנוניות היפות. ומלבד זה היה אפרוח תמים ונעים בהליכותיו. חבר נעים מזה לא יכלה האומנת למצא ליוסיסי חביבה.

ככה נקשרו נפשות שני החברים הקטנים האלה, ויחיו יחדו כל ימי הקיץ, ויצחקו, וישתעשעו ויתענגו — — —

עד אשר בא הסתו הזעף.

II.

אז באה עת הפרידה לרעים הנאמנים איש מעל אחיו, כי משפחת צפציף נצרכה לעזב את הארץ ולנוד למרחקים. נקל לכם להבין, כי לא נהימת-צער אחת השמיע צפציף החביב, ולא דמעה אחת הורידה עין יוסיסי הקטן ברגע הקשה ההוא. ולא יפלא אפוא, כי גם ימים רבים אחר הפרידה לא שכח יוסיסי את ידידו הקטן. זכרונו לא מש מלבו אף רגע.

וימי הסתו היו גשומים וקודרים, ואחריהם באו ימי החרף הקרים, והאומנת לא הניחה את יוסיסי לטיל בחוץ, ביראה מפני הצנה; ויהי יוסיסי כלוא בבית, ויהי בודד ועצוב כל היום. ברגעים כאלה היה יוסיסי מתגעגע על צפציף חברו. אז היה נגש אל החלון ומביט החוצה במרום האויר — אולי יראה את רעהו שב אליו; אך תקותו נכזבה תמיד. על פני השמים התנהגו בכבדות עבי עופרת גדולים, ומראיהם כמראה חיות נוראות; אבל אך לשוא בקש ביניהם את ידידו הקטן בעל נוצות המשי.

— איפה הוא צפציף עתה? — היה שואל לנפשו, בעמדו לפני החלון בעינים נטויות למרחק.

וזוכר הוא יוסיסי הקטן את אשר ספרה לו האומנת על דבר ארץ הפלאות, אשר נדדו שמה אבות צפציף חברו. פה גבר הקר, השמש מתעטפת בעננים שחורים, לא תזרח ולא תחמם. הגן אשר לפני ביתם קמל. בין העצים יתהוללו הרוחות. הענפים ישחו לארץ ינועו ויאנחו מכאב. ושם — כה ספרה לו האומנת — שם אביב נצח; שם גם עתה אור חם וצח, על כל צעד מתנשאים עצים רעננים וענפיהם ישאו תפוחי-זהב נוצצים כאש מנגה השמש. והפרחים — האומנת אומרת, כי פרחים כהמה לא יפרחו פה אף בתקופת האביב, ושם—כל האויר מלא מריחם הערב.

וקנאה גדולה מקנא יוסיסי בחברו הקטן המשתעשע עתה במרחב-אורה בין פרחי-הוד. הוי, מה שונא הוא את אדי הסתו הכהים! מה שונא הוא את קרת החרף הלבוש קרח ושלג!.. הוי, לו היו גם לו כנפים, לו רק יכל לעוף!...

ויש אשר עלה רעיון מעציב על לב יוסיסי:

— מי יודע אם לא שכחהו צפציף שם מרב טובה? אולי יקנן גם שם, בארץ המברכה ההיא, מעל חלון של איזה יוסיסי קטן אחר ויתרועע עמו ולא ישוב עוד אליו אל הארץ הקרה הזאת?

על השאלה הזאת לא מצא יוסיסי מענה נכון. ויעצב מאד וישאל את אומנתו, אך היא נחמתו בדבריה:

— לא, יקירי; צפציף חברך הוא ישר וטוב, ולא יבגד בברית אחים. עוד שוב ישוב אליך הנה להשתעשע אתך.

— מתי אפוא ישוב? — שאל יוסיסי במר נפשו.

— חכה נא, בני, כאשר ישוב האביב, אז ישוב גם צפציף הנה עם אבותיו.

ויוסיסי חכה בכליון עינים לבא האביב. בכל ערב סגר את עיניו בתקוה, כי הבקר הבא יביא לו את האביב עם חברו הנעים, ויש אשר הקיץ יוסיסי משנתו. ויחל להקשיב אל הנעשה מעבר הקיר—אולי כבר בא האביב, אולי ישמע את קול צפציף השב ממרחקים — אך לשוא! רק הסערה נהמה בחוץ כעדת זאבים ותתפרץ לבא החדרה בעד תריסי החלונות. ויוסיסי היה מתכנס אז עמק עמק בשמיכתו ויעצר את נשימתו מפחד עד אשר נרדם שנית.

וּבַבֹּקֶר כַּאֲשֶׁר בָּאָה אוֹמַנְתּוֹ לְהַלְבִּישׁוֹ שָׁאַל אוֹתָהּ יוֹסִיסִי: מַה נִּשְׁמַע בַּחוּץ, אוּלַי כְּבָר בָּא הָאָבִיב?

— אַךְ כְּסִיל קָטָן אַתָּה יוֹסִיסִי! עֲנָתְהוּ הָאוֹמֶנֶת הַזְּקֵנָה: כַּאֲשֶׁר בָּא הָאָבִיב, אָז תִּזְרַח הַשֶּׁמֶשׁ וּתְחַמֵּם אֶת הָאָרֶץ הַנִּקְפָּאָה כָּל הַחֹרֶף; אֲבָל עַתָּה הֵן הַכֹּל עָטוּף עוֹד בַּשֶּׁלֶג.

וְיוֹסִיסִי מֵרִים אֶת הַוִּילוֹן מֵעַל הַחַלּוֹן וּמַבִּיט הַחוּצָה: הַשָּׁמַיִם אֲפוּרִים, פְּתוֹתֵי שֶׁלֶג מִתְדַּפְּקוֹת עַל שִׁמְשׁוֹת הַחַלּוֹן וְכָל הַמֶּרְחָב מִסָּבִיב עָטוּף בִּשְׂמִיכַת שֶׁלֶג כְּמֵת גָּדוֹל בְּתַכְרִיכִים.

— וּמָתַי אֵפוֹא יָבֹא הָאָבִיב? מַדּוּעַ יִתְמַהְמַהּ כָּכָה? — הוֹסִיף יוֹסִיסִי לִשְׁאֹל אֶת אוֹמַנְתּוֹ.

— כַּאֲשֶׁר נִזְכֶּה, בְּנִי, וְנִחְיֶה — אָז נִרְאֵהוּ! — עֲנָתְהוּ הָאוֹמֶנֶת הַזְּקֵנָה כַּאֲנָחָה מָרָה בְּכַלּוֹתָהּ לְהַלְבִּישׁוֹ, וַתִּשַּׁק לוֹ עַל מִצְחוֹ הַזַּךְ. עַתָּה בֹּא, מַחְמַדִּי, אֶל אָבִיךָ וְאִמֶּךָ לְבָרְכֵם בִּרְכַּת הַבֹּקֶר.

*

חֲצִי שָׁנָה שְׁלֵמָה עָבְרָה. עַנְנֵי הַחֹרֶף הֵחֵלּוּ לְהִתְפַּזֵּר. לְעִתִּים נִשְׁקְפָה הַשֶּׁמֶשׁ מִן הַשָּׁמַיִם — חֲלָשָׁה, חִוֶּרֶת. דּוֹמֶה הָיָה כִּי הָלְתָה כָּל יְמוֹת הַחֹרֶף הָאָרֹךְ וְרַק עַתָּה הֵחֵלָּה לָשׁוּב לְאֵיתָנָהּ. הָאֲוִיר הֵחֵל לְהִתְחַמֵּם. עַל פְּנֵי הָרְחוֹב נִכֶּרֶת הִתְעוֹרְרוּת צָהֳלָה. בְּצִדֵּי הַדְּרָכִים תְּפַזֵּזְנָה שְׁלוּלִיּוֹת מַיִם שׁוֹבְבוֹת. כְּנִרְאֶה אָצוֹת הֵן לְדַרְכָּן — אֶל הַנָּהָר. וּבְעָבְרָן הֵן חוֹטְפוֹת כָּל אֲשֶׁר תִּמְצֶאנָה וְתִשֶּׂאנָה אוֹתָן הָלְאָה. חֹפֶשׁ!

עַל הַמִּפְסָעוֹת מְטַיְּלִים יְלָדִים — רַכִּים, רַעֲנַנִּים; כְּנִרְאֶה חָשִׁים גַּם הֵם אֶת הַחֹפֶשׁ הַנָּעִים הַמֻּרְגָּשׁ בָּאֲוִיר. מְטַיְּלִים הֵם וּמַשְׁלִיכִים חַלּוּקֵי אֲבָנִים בִּשְׁלוּלִיּוֹת וּמִתְעַנְּגִים עַל הָאֲבַעְבּוּעוֹת הָעוֹלוֹת עֲלֵיהֶן לְרַגְלֵי הָאֲבָנִים הַנִּזְרָקוֹת. הֵם שְׂמֵחִים כִּי סוֹף סוֹף עָבַר הַחֹרֶף וְעוֹד מְעַט וְהָאָבִיב בָּא.

כְּעוֹד יוֹמַיִם יָצָא גַּם יוֹסִיסִי לְטַיֵּל בַּחוּץ. הוֹלֵךְ הוּא וּמַבִּיט הַשָּׁמַיְמָה אוּלַי יִרְאֶה אֶת צִפְצִיף חֲבֵרוֹ שָׁב אֵלָיו.

בַּיּוֹם הַמָּחֳרָת פָּתְחָה הַמְשָׁרֶתֶת אֶת חַלּוֹן חֲדַר יוֹסִיסִי לְמַעַן יִכָּנֵס בּוֹ אֲוִיר צַח. הַיֶּלֶד נִגַּשׁ שָׁמָּה וַיַּעַל בַּלָּאט וַיַּעֲמֹד עַל הָאֶדֶן לְהִתְבּוֹנֵן מִשָּׁם אֶל קַן צִפְצִיף: הוּא הָיָה שָׁמֵם וְרֵיק, רַק שְׁיָרֵי שֶׁלֶג עוֹד נִרְאוּ בְּפִתְחוֹ.

— מַדּוּעַ זֶה יְאַחֵר צִפְצִיף לָשׁוּב? הֵן כְּבָר עָבַר הַחֹרֶף וְהוּא טֶרֶם בָּא?!

— מָתַי יָבוֹא???

(סוֹף יָבוֹא).

י. א. לֵיזֵרוֹבִיץ.

מִגְּדוֹלֵי יִשְׂרָאֵל.

רַבִּי שְׁמוּאֵל הַנָּגִיד וְרַבִּי יוֹסֵף בְּנוֹ.

(הֶמְשֵׁךְ).

וּכְכֹל אֲשֶׁר הִשְׁתַּדֵּל הַנָּגִיד לְהַגְדִּיל אֶת כְּבוֹד הַתּוֹרָה וְדוֹרְשֶׁיהָ בְּקֶרֶב בְּנֵי עַמּוֹ, כֵּן הִתְאַמֵּץ לְהָרִים אֶת עֶרֶךְ בְּנֵי עַמּוֹ וּלְהַגְדִּיל כְּבוֹדָם בְּעֵינֵי עַם הָאָרֶץ, וְחֶפְצוֹ הִצְלִיחַ בְּיָדוֹ, כִּי הוּטַב הוּטֵב מַצַּב הַיְּהוּדִים בִּימֵי הַמּוֹשֵׁל הַצַּדִּיק הַזֶּה וַיִּתְעַנְּגוּ עַל רֹב שָׁלוֹם. אַךְ כַּאֲשֶׁר הֵחֵל לָתֵת לְחַכְמֵי הַיְּהוּדִים מִשְׂרוֹת כְּבוּדוֹת בְּעִיר קוֹרְדוֹבָה וְגַם הִפְקִיד מֵהֶם פְּקִידֵי צָבָא וְשָׂרֵי חֲיָלִים, גָּבְרָה הַקִּנְאָה וְהַשִּׂנְאָה לַיְּהוּדִים בְּלִבּוֹת הַמֻּשְׁלָמִים. הֵם הִתְמַרְמְרוּ מְאֹד בִּרְאוֹתָם, כִּי הַיְּהוּדִים הַ„כּוֹפְרִים" הָיוּ לְשָׂרִים בָּאָרֶץ, וְאֶחָד מֵהֶם הִתְנַשֵּׂא לָשֶׁבֶת עַל כִּסֵּא הַמִּשְׁנֶה לַמֶּלֶךְ וְלִהְיוֹת הַשַּׁלִּיט הַיְחִידִי בָּאָרֶץ — וַיִּקְשְׁרוּ קֶשֶׁר לְהָמִית אֶת הַמִּשְׁנֶה.

אַךְ הַקֶּשֶׁר נִגְלָה לַמֶּלֶךְ בְּעִתּוֹ וַיְצַו לַהֲרֹג אֶת הַמִּתְנַקְּשִׁים בְּנֶפֶשׁ הַמִּשְׁנֶה אֲהוּבוֹ. מֵאָז לֹא נוֹעֲזוּ עוֹד הָעֲרָבִים הַקַּנָּאִים לְהַרְאוֹת שִׂנְאָתָם לַוִּזִיר הַגָּדוֹל אֲהוּב הַמֶּלֶךְ וַיָּסוּרוּ אֶל מִשְׁמַעְתּוֹ לְמַרְאִית עָיִן; וּבַסֵּתֶר לִבָּם חִכּוּ לַיּוֹם אֲשֶׁר יוּכְלוּ לְהוֹצִיא אֶת מַחְשַׁבְתָּם הָרָעָה לִפְעֻלּוֹת.

וְהַיּוֹם הַהוּא לֹא אֵחַר לָבֹא, כִּי בִשְׁנַת תשצ"ח (1038) מֵת הַמֶּלֶךְ הַבּוּס וְהִשְׁאִיר אַחֲרָיו שְׁנֵי בָנִים, שֵׁם הַבְּכוֹר בַּדִּיס וְשֵׁם הַצָּעִיר בַּלְקִין. וְהִנֵּה עַל פִּי מִשְׁפַּט הַיְרֻשָּׁה צָרִיךְ הָיָה בַּדִּיס לָשֶׁבֶת עַל כִּסֵּא הַמְּלוּכָה, כִּי הוּא הַבְּכוֹר; וְכֵן הָיָה דְּבַר הַוִּזִיר הַגָּדוֹל אֶל הָאֶזְרָחִים בִּגְרַנָּדָה. אַךְ יַעַן אֲשֶׁר לֹא צִוָּה הַמֶּלֶךְ לִפְנֵי מוֹתוֹ, מִי יֵשֵׁב עַל כִּסְאוֹ אַחֲרָיו — הִשְׁתַּמְּשׁוּ שׂוֹנְאֵי הַוִּזִיר בַּמִּקְרֶה הַזֶּה לְמַטְּרָתָם, כִּי דִּבְּרוּ עַל לֵב בַּלְקִין בֶּן הַמֶּלֶךְ הַצָּעִיר לִדְרֹשׁ אֶת כִּסֵּא אָבִיו וּלְהָרִים נֵס הַמְּרִידָה, וּבַלְקִין נִפְתָּה לָהֶם. אָז נִפְלְגוּ יוֹשְׁבֵי גְרַנָּדָה לִשְׁתֵּי מִפְלָגוֹת: הַמִּפְלָגָה הָאַחַת וְהַוִּזִיר הַגָּדוֹל אִבְּן נַגְדִּילָה בְּרֹאשָׁהּ נָטְתָה אַחֲרֵי בַּדִּיס, וְהַמִּפְלָגָה הַשֵּׁנִית וּבְרֹאשָׁהּ כָּל שׂוֹנְאֵי הַוִּזִיר וּמְקַנְאָיו הָיוּ אַחֲרֵי בַּלְקִין. בְּרֹאשׁ הַמִּפְלָגָה הַזֹּאת עָמְדוּ גַּם אֲחָדִים מֵרָאשֵׁי הַיְּהוּדִים שׂוֹנְאֵי אִבְּן נַגְדִּילָה, כִּי בַּיָּמִים הָהֵם הָיָה גַּם לַיְּהוּדִים מִשְׁפַּט הַבְּחִירָה כְּלָכָל יֶתֶר הָאֶזְרָחִים.

וּמִפְלֶגֶת בַּלְקִין הָלְכָה וְגָדְלָה, הָלְכָה וְגָבְרָה מִיּוֹם

ליום, ועוד מעט והממלכה נכונה בידי בלקין, ואבן נגדילה היה עדי אובד. אך חכמת אבן נגדילה עמדה לו גם הפעם להנצל מן הרעה הנשקפת לו; כי השכיל לדבר על לב בלקין לבל יגזל את המלוכה מאחיו הבכור יורש הכסא במשפט; ודבריו המחכמים הטו את לבו להשלים עם אחיו הבכור ועטרת המלוכה שבה לבדים.

כאשר ישב בדים על כסא המלוכה הגדיל את כבוד אבן נגדילה מבראשונה; ותמעט בעיניו לתת לו משרת ויזיר גדול, כי הוסיף עוד לנטות לו אהבה וחסד ולהרבות לו כבוד ועז, ויעזב את כל עניני המלוכה בידו. אז התמכר המלך לחמדות החיים ותענוגותיהם, ולא שם לב לכל הליכות המלוכה; ויהי רק שם בדים נקרא על המלוכה, אבל באמת היה אבן נגדילה המלך בגרנדה ויעש משפט וצדקה בארץ בשם המלך.

אך כעבר שנים מספר נחם בלקין על אשר מסר את המלוכה לאחיו ויחשב מחשבות להסב אליו את המלוכה אשר נתנו לו בני עמו ברצונם הטוב. אז קרא אליו את ידידיו הנאמנים מאז, כל אנשי הזרוע והחיל וישביעם לבל יעזבוהו בעת אשר יקרא מלחמה על בדים אחיו בדבר המלוכה, והמה נשבעו לו באמונתם להלחם בעדו ולהושיבו על כסא אביו. ובלקין היה כבר מוכן לצאת למלחמה על אחיו המלך ביד חזקה ורעה נוראה נשקפה שנית לאבן נגדילה. אך בעת ההיא חלה בלקין פתאם ויפל למשכב; ובדים צוה על רופאו לבל יתן לו רפואות; ובגלל זאת גוע וימת. והממלכה נכונה ביד בדים. וכל שונאי אבן נגדילה ועוזרי בלקין ראו כי מת בחירם וימהרו לנוס מגרנדה, כי יראו את חמת המלך. ורבי שמואל התחזק בממשלתו ויוסף לעשות צדקה וחסד בארץ.

ולא רק בקרב גרנדה פנימה רבו צוררי אבן נגדילה, כי גם מחוץ היו לו שונאים רבים, אשר התנכלו עליו להורידו ממרום משרתו הכבודה. בראש אויביו אלה עמד אבן־אבס, הויזיר הגדול לזהיר מלך אלמריה, ואבן אבו־מוסה הויזיר של החמידיטים במלגה. שני אלה ברו עליו דבות שקר ויפיצו עליו שמועות רעות בעם, כדי להבאיש את ריחו בעיני בדים מלכו. אחרי כן עוררו את מלך אלמריה להתערב בדבר ויכתב למלך גרנדה, כי חרפה היא לאיש משלומי אמוני המשלמים לעזב את הנהגת המדינה ביד בן עם נכר. הן חוב קדוש הוא על המשלמים היראים לאבד את ה„כופרים". גם העד העיד מלך אלמריה במלך גרנדה, כי אם לא יסיר את הויזיר היהודי ממשמרתו יפיר את בריתו עמו. אבל המלך בדים ענה את מלך אלמריה, כי נכון הוא לבא עמו בדברים על כל עניני המדינה, אך בדבר הויזיר לא יאבה גם שמע לו. „אם אמלא חפצך – כתב אליו – אהיה בוגד ובליעל. אם אתרצה אליך בראש עבדי הנאמן, אז יבא יום ונפלתי גם אני בידי מבקשי נפשי".

אז עלה מלך אלמריה בחיל כבד על גרנדה לאים על בדים ולהבריחו, כי יוריד את אבן נגדילה ממשרתו. העזות הזאת העלתה את חמת בדים עד להשחית וישלח חרש חיל גדול לסגר את מוצא גיא־הרים, אשר בדרך ההולכת מגרנדה לאלמריה; ואז התנפל על חיל מלך אלמריה מפנים ומאחור ויכם מכה רבה. חלק מן החיל הגדול ובתוכם גם המלך זהיר נפל בחרב הגרנדים, או התנפלו ממרום ההרים התלולים ותפזרנה עצמותיהם לפי שאול, והחלק השני עם הויזיר אבן אבס נפלו בשביה. ואולם כל השבוים שלחו מהר לחפשי, אך אבן אבס הצר הצורר בנבליו לאבן נגדילה הומת בידי בדים ביום שמחת תורה שנת ארבעת אלפים תשצ"ט (1038), ולא ארכו הימים וגם ראש אבן אבו מוסה הויזיר במלגה הוסר מעליו בידי מלך מלגה.

כה ראה רבי שמואל נקמות באויביו וממשלתו נכונה בידו; וינהג את המלוכה בחכמה רבה, בגבורה ובעצה נפלאה, ופעמים רבות הציל את ארצו מאויביה הרבים, אשר סביב שתו עליה, ויגדל כבודו מאד בעיני המלך והעם.

כה עמד השר הגדול, החכם הנפלא והמורה הראשי לעמו על משרתו הגבוהה עד זקנה ושיבה; ובשנת ארבעת אלפים תט"ו גוע ויאסף אל עמיו בשיבה טובה ויספדו לו לו כל ישראל ויעשו לו אבל גדול.

וכבוד גדול נעשה לו במותו, גדולי ישראל נשאו אותו על כתף אל בית מועד לכל חי ויקברוהו במבחר הקברים בגרנדה מול השער הנקרא בשם אלוירה.

אחרי מות רבי שמואל הנגיד, הוזיר הגדול למלכות גרנדה וראש חכמי ישראל – הפקד רבי יוסף בנו, אשר היה גם הוא גדול בתורה ובחכמת המדינה כאביו, לויזיר גדול ולראש הישיבה תחת אביו.

(וסוף יבא).

יגאל כרמלי.

ממראות המלחמה: פלגת הצי הרוסי העומדת בחוף ולדיבוסטוק.

הַזְּקֵנִים בְּמָרוֹקוֹ. — אֵצֶל עַמֵּי אֵרֹפָּה הַנְּאוֹרִים יֵחָשֵׁב אִישׁ בֶּן שִׁבְעִים לְזָקֵן, וּבֶן שְׁמוֹנִים הִגִּיעַ כְּבָר לִגְבוּרוֹת, בֶּן מֵאָה יִמָּצֵא אֶחָד בִּמְדִינָה; אֲבָל בְּאֶרֶץ הַחֲשֵׁכָה מָרוֹקוֹ שֶׁכָּל הַחַיִּים שָׁם מְלֵאִים עַצְלוּת וְרִקָּבוֹן וּבְכָל הַמְּדִינָה תֹּהוּ־אִי־סְדָרִים, שָׁם זוֹכִים הָאֲנָשִׁים לַאֲרִיכוּת יָמִים, אֲנָשִׁים בְּנֵי מֵאָה וְיוֹתֵר נִפְגָּשִׁים בְּכָל מָקוֹם; בַּכְּפָרִים רַבִּים הֵם מְאֹד וְגַם בֶּעָרִים לֹא מְעַטִּים הֵם. בְּנֵי שִׁבְעִים נֶחְשָׁבִים שָׁם לְבֵינוֹנִים, בְּנֵי תִשְׁעִים—לִקְרוֹבִים לְזִקְנָה, וְאַף בְּנֵי מֵאָה נֶחְשָׁבִים שָׁם לִזְקֵנִים. גְּבָרִים זְקֵנִים מְכֻבָּדִים בָּאָרֶץ הַהִיא, אֲבָל נָשִׁים זְקֵנוֹת נֶחְשָׁבוֹת בְּאֶרֶץ הַפְּרָאִית הַזֹּאת פָּשׁוּט כִּבְהֵמוֹת, וְיֵשׁ אֲשֶׁר אוֹסְרִים אוֹתָן מַמָּשׁ בְּמַחֲרֵשָׁה יַחַד עִם הַשּׁוֹר אוֹ עִם הַחֲמוֹר. רַבִּים מֵאַנְשֵׁי אֵרֹפָּה הַבָּאִים בַּפַּעַם הָרִאשׁוֹנָה לְמָרוֹקוֹ מִשְׁתּוֹמְמִים מְאֹד בִּרְאוֹתָם אִשָּׁה יְשִׁישָׁה מְאֹד אֲסוּרָה בְּמַחֲרֵשָׁה עִם שׁוֹר אוֹ חֲמוֹר יַחְדָּו וּבֶן־בֶּן־בְּנָהּ מֵרִים עָלֶיהָ וְעַל הַבְּהֵמָה חֲבֶרְתָּהּ אֶת הַשּׁוֹט, לְמַעַן אֲשֶׁר תֵּישַׁרְנָה לָלֶכֶת.

נְשִׂיא שֵׁבֶט פְּרָאִים אֶחָד בְּמָרוֹקוֹ הָיָה חוֹרֵשׁ אֶת שָׂדֵהוּ בְּדוֹדָתוֹ הַזְּקֵנָה שֶׁהָיְתָה קְרוֹבָה לְמֵאָה. כַּאֲשֶׁר הֶעִירוּהוּ מַכָּרָיו הָאֵרֹפִּים כִּי לֹא נָאֶה לְאִישׁ כָּמוֹהוּ לְהִתְהַלֵּךְ כָּכָה עִם אִשָּׁה זְקֵנָה וַחֲלָשָׁה, וּמַה גַּם כִּי הִיא קְרוֹבָתוֹ, הִתְפַּלֵּא מְאֹד לְדִבְרֵיהֶם וַיֹּאמַר: הֵן אַךְ אִשָּׁה הִיא, וּמַדּוּעַ לֹא אוֹצִיא מִמֶּנָּה אֵיזוֹ תּוֹעֶלֶת?

בֵּין הַכֹּהֲנִים בְּמָרוֹקוֹ יֵשׁ זְקֵנִים מֻפְלָגִים הַחַיִּים זֶה כַּמָּה שָׁנִים בַּמֵּאָה הַשְּׁנִיָּה. בְּעִיר מָרוֹקְשׁ יֵשׁ מָרַבּוּ (כֹּהֵן) אֶחָד, שֶׁהוּא כְּבָר יוֹתֵר מִבֶּן מֵאָה וַחֲמִשִּׁים שָׁנָה. כָּל גּוּפוֹ יָבֵשׁ כְּחָנוּט, מַרְאֵה עוֹר פָּנָיו כְּמַרְאֵה הַקְּלָף, אַךְ עֵינָיו עוֹדֶן בְּהִירוֹת וּמְלֵאוֹת חַיִּים. בְּכָל יוֹם הוּא הוֹלֵךְ בָּרֶגֶל מִן הַמִּסְגָּד (בֵּית הַתְּפִלָּה) אֶל בֵּית הַקְּבָרוֹת לַעֲרֹךְ שָׁם תְּפִלָּה כְּמִנְהַג הַמַּחֲמַדִּים.

כַּמָּה יִטָּרֵף. — בִּגְלִילוֹת הַתִּיכוֹנִים בְּהֹדּוּ נִטְרְפוּ בִּשְׁנַת 1903 עַל יְדֵי נְמֵרִים — מֵאָה וְתִשְׁעִים נֶפֶשׁ, מִלְּבַד מָאתַיִם וּשְׁלֹשִׁים נֶפֶשׁ שֶׁנִּטְרְפוּ עַל יְדֵי חַיּוֹת טוֹרְפוֹת אֲחֵרוֹת. („הַצְּפִירָה“).

לילדים הקוראים „עולם קטן“!

אנכי למדתי שפת עברית ואשמח, כי יודעת אני מעט את שפתנו, ועתה אני יכולה לקרא את ה„עולם קטן“, אשר מורנו הטיב נותן לי לקרא. אנכי קראתי שם ה„מעשה בבן המלך“ וימצא הספור היפה הזה חן בעיני. הקראתם גם אתם ב„עולם קטן“ את המחזה „חנה“? המצא חן בעיניכם? בעיני מצא חן. כעת אשר קראתיו, זכרתי איך ענו או את היהודים, וחנה הקריבה שבעה קרבנות בפעם אחת לפני המלך האכזר, כי נתנה להורג שבעת בניה. שלום לכם, אחי ואחיותי, קוראים ה„עולם קטן“.

בּוֹכָרָה   פרידה וילנר.

בת שתים עשרה שנה.

עורכים נכבדים!

מאד מאד אני מודה לחברת תושיה אשר הוציאה לאור את „ספר הגיאוגראפיה של ארץ ישראל“ בעברית. לא ארע במה להודות לה על זה ואני מקוה כי יתגדל הספר שנה בשנה עד אשר יהיה (בתמונות ומפות הרבה וכו׳) ככל ספרי הגאוגרפיה היותר טובים של עמים אחרים.

ברגשי כבוד ובברכת ציון

מנחם מ. נימן, בן עשר שנים.

ברוקלין ניו יורק.

אמריקה הצפונית.

לאחי ואחיותי קוראי „העולם קטן“ שלום!

זה השנה הראשונה אשר אנכי קורא את „העולם קטן“, הנני מקבל אותו מדי שבוע בשבוע, ומה נעימים לי ספוריו היפים. הנני תלמיד בית ספר עברי אשר בלודז. הנני לומד ספר „ירמיהו“ ובתאוה הנני שומע את דברי החוזה הגדול הזה. הנני לומד גם את דקדוק שפת עבר, ובאהבתי את שפתנו הקדושה יסדתי „אגודת דוברי שפת עבר“. ובכל שבת ושבת הננו מתאספים אל בית: ומדברים עברית, גם קוראים אנחנו את העולם קטן. ועתה אבקשה מאתכם, אחי ואחיותי היקרים, כי תעשו גם אתם כמונו ונחיה את

שפתנו הקדושה ובזכות זה נזכה כולנו לעלות ציונה בשמחה ורנה במהרה בימינו, אמן.

לודז. ברגשי כבוד ובברכת ציון

יהושע ברנשטיין, בן עשר שנים

המו״ל: הוצאת „תושיה״ בורשה.

העורכים: א. ל. בן־אביגדור וש. ל. גרדון.

כתבת ה„עולם הקטן״, „הפדגוג״, ו„הנעורים״:

Издательство „Тушія“, Отдѣленіе „Оламъ Катанъ“, Варшава.

Verlag „Tuschijah“, Abtheilung „Olam Katan“, Warschau.

הוצאת „תושיה“.

תורת הספרות

ספר מורה תורת הסגנון העברי בכלל וכל חלקי הספרות השונים בפרט עם דוגמאות רבות בפרוזה ובשיר, נבחרות מכל חלקי ספרותנו, מתקופת כתבי הקדש עד ימינו אלה.

מאת ש. ל. גרדון.

מהדורא שניה.

רבים ושונים הם ספרי הלמוד בשפתנו המו את תורת השפה העברית להלכה ולמעשה, אך כלם יחד סובבים רק על ציר אחד. הם מורים דעת השפה העברית להשתמש בה על פי חקי הדקדוק; אך אין עוד ספר למוד להורות דרכי הסגנון הספרותי בכלל ותורת הספרות לכל חלקיה בפרט. את החסרון הגדול הזה בא למלא הספר החדש הזה.

הספר הזה מכיל תורה שלמה של הספרות במובנה היותר רחב: הוא מורה תורת הסגנון הספרותי, הפרוזי והשירי, לכל חקותיו, ואת תורת הספרות בעצמה לכל חלקיה השונים. ואולם לא חוקים ודינים יבשים מביא הספר הזה להוגים בו, כי מלא הוא דוגמאות קטנות וגדולות (הכל לפי הענין) ממבחר ספרותנו העתיקה והחדשה, עד אשר מלבד ערכו הלמודי הגדול יש לו גם ערך גדול בתור חריסטומטיה המכילה בתוכה את מבחר עניני ספרותנו בכל מקצעותיה השונים.

הספר הזה מכיל בקרבו שלשה חלקים ומבוא: א) תורת הסגנון; ב) תורת הפרוזה; ג) תורת השירה.

וזהו תכן עניניו בקצור:

המבוא הוא בן שנים עשר פרק: 1) הטבע והאמנות; 2) האמנות נחלקת לשתים; 3) האמנות היפה וסעיפיה; 4) תורת הספרות; 5) המלים; 6) חבור מלים, משפט; 7) המשפט; 8) חלקי המשפט; 9) המשפטים; 10) משפט ראשי, צדדי ומרכב; 11) המאמר (Periode); 12) המאמרים.

חלק ראשון: תורת הסגנון: 1) הסגנון בכלל; 2) הסגנון הפרוזי; 3) הסגנון השירי: א) הצלצול, ב) מבנה המשפטים, ג) החמר.— בפרקים האלה מובאים דוגמאות רבות מספרותנו השירית העתיקה והחדשה.— 4) ההבדל שבין הסגנון הפרוזי לסגנון השירי. אחר כן באה שורה ארכה של דוגמאות נבחרות לסגנון הפרוזי, ואלה הן: א) סגנון המשנה: הבאת בכורים, שמחת בית השואבה; ב) סגנון המדרש: מפתיחתא דאיכה רבתי; ג) סגנון תשובות הגאונים: מרב עמרם גאון ומרב האי גאון; ד) סגנון הרמב"ם: מספר המדע; ה) רבי יהודה אלחריזי; ו) רבי עמנואל הרומי; ז) רבי ידעיה הפניני; ח) שלמה פפנהיים; ט) יצחק ארטר; י) מרדכי אהרן גינזבורג; יא) אברהם מפו; יב) קלמן שולמן; יג) פרץ סמולנסקין; יד) משה ליב ליליענבלום; טו) א. בן-יהודה; טז) מ. פינס; יז) זאב יעב"ץ; יח) דוד ילין; יט) יהודה גרזובסקי; כ) מנדלי מוכר ספרים; כא) „אחד העם“; כב) בן-אביגדור; כג) י. ל. פרץ; כד) דוד פרישמן; כה) ראובן בריינין.

חלק שני: תורת הפרוזה: 1) הפרוזה; 2) חלקי הפרוזה; 3) הפרשה (Beschreibung); 4) חלקי הפרשה עם דוגמאות: האריה, תמים (גרזובסקי), אשד המים באמטרה (פרישמן). 5) כתבי מסע; דוגמא: בקרים, מאת בנימין מנדלשטם; הגאון מוילנה (כרקטריסתיקה), מאת ר. בריינין; 6) הספור; 7) חלקי הספור; דוגמאות: ערב פסח במושבה— זאב יעבץ, חרבן ירושלים—א. ז. רבינוביץ; 8) המאמר (*Разсужденіе*), דוגמא ממאמרי אחד העם; 9) הבקרת; דוגמא: סמולנסקין בתור מספר— ר. בריינין; 10) המכתב, סגנון המכתב עם דוגמאות ממכתבי דוליצקי, המשורר מנה והמשורר י. ל. גרדון.

חלק שלישי: תורת השירה: 1) משקלי השירים בכתבי הקדש עם דוגמאות; 2) משקלי השירה למשוררי ימי הבינים. אחר הפרק הזה באו דוגמאות ממבחר משוררי התקופה ההיא: א) רבי דונש בן לברט; ב) רב האי גאון; ג) רב שמואל הנגיד; ד) שלמה בן גבירול; ה) רבי משה בן עזרא; ו) רבי יהודה הלוי; ז) רבי אברהם בן עזרא; ח) רבי יהודה אלחריזי; ט) עמנואל הרומי. 3) המשקלים החדשים (עם דוגמאות רבות). 4) השירה; 5) השירה המעוררת וחלקיה; 6) שירי הגיון; 7) חלקי שירת ההגיון: א) שירי הקדש עם דוגמאות מטובי הפיוטים והפזמונים של משוררי ספרד ואשכנז; ב) שירי חול עם דוגמאות מטובי שירי משורינו החדשים: ביליק, טשרניחובסקי ועוד. 8) שירת העלילה א) התכן; ב) התכנית; ג) הסגנון; 9) חלקי שירת העלילה: א) האפוס (עם דוגמאות); ב) שיר רומני, רומן; ג) אידיליה עם דוגמאות של רמ"ח לוצטו ועוד; ד) האגדה, עם דוגמאות של ק. שפירה, ז. יעב"ץ; ה) בלדה, עם דוגמא של טשרניחובסקי; 10) המחזה או הדרמה: א) התכן; ב) התכנית; ג) הסגנון; 11) חלקי הדרמה: א) מחזה תוגה; ב) מחזה שעשועים; ג) המחזה; 12) השירה התוריית: א) השירה המתארת, עם דוגמאות מאד"ם הכהן ומיכל בנו; ב) השירה הממשלת, עם דוגמאות מאת יוסף הלוי, מנה, י. ל. גרדון ועוד; ג) השירה השופטת והמוכיחה: I) האפיגרם עם דוגמאות של בר קפרא, ריה"ל, אבן עזרא ועוד; II) משלי חכמה עם דוגמאות מאת יהושע שטינברג, צבי שרשבסקי וי"ת טביוב; III) הסטירה, דוגמאות בפרוזה מאת יצחק ארטר, ובשיר מאת יל"ג ומ"ד ברנדשטטר; IV) המכתם; V) החידה (עם דוגמאות); 13) השירה המגיעה עם דוגמאות מיל"ג ועוד.

מן התכן העשיר הזה אפשר לשפוט בנקל על ערכו וטובו של הספר הזה היחידי במינו בספרותנו, ועל התועלת הגדולה שהוא יכול להביא לצעירי עמנו החפצים לדעת את שפתנו ידיעה רבה ומקפת ולדעת את ספרותנו ולהבינה הבנה שלמה ועמוקה.

הספר הזה, מלבד החמר הספרותי העשיר שהוא מכיל בקרבו, יוכל להיות גם למורה דרך לצעירינו לדעת מה לבחר לקריאתם, בהזכירו בפעם בפעם את החבורים ההשובים בספרותנו היפה.

הספר „תורת הספרות“ יוכל אפוא להחשב בצדק לקורס עליון שלם ומלא להשתלמות ידיעת שפתנו וספרותנו.

הספר הזה נתקבל בתור ספר למוד לתורת הספרות העברית במחלקה העליונה של ביה"ס למורים עברים של כי"ח בפריז.

מחירו 1 רובל, מכורך בבד 1,15 רו"כ, מכורך הדר 1,25 רו"כ, פארטא 14 קאפ.

Книгоиздательство „ТУШІЯ“, Варшава. — Verlag „TUSCHIJAH“, Warschau.

Herausgeber u. Eigenthümer: Verlag „Tuschijah“. Verantwortlicher Redacteur S. M. Laser. Druck von Josef Fischer in Krakau.